

Agata Marcysiak

Adam Marcysiak

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Czynniki wpływające na różnicowanie poziomu wsparcia gospodarstw środkami Wspólnej Polityki Rolnej UE

FACTORS DIFFERENTIATING THE LEVEL OF FARM SUPPORT MEASURES THE EU COMMON AGRICULTURAL POLICY

Celem niniejszego opracowania jest próba ukazania zakresu oddziaływania czynników różnicujących poziom wsparcia gospodarstw środkami Wspólnej Polityki Rolnej UE. Szczegółowej analizie poddano płatności bezpośrednie i płatności dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). Ich wielkość rozpatrywano w relacji do dochodu z gospodarstwa rolniczego. Obliczeń dokonano metodą stosowaną w europejskim systemie rachunkowości rolnej FADN (Farm Accountancy Data Network). Udział środków pochodzących z WPR w analizowanych gospodarstwach w latach 2010-2013 zwiększył się w relacji do dochodu z 40,4% do 52,1%. Czynniki różnicującymi poziom wsparcia gospodarstw środkami Wspólnej Polityki Rolnej UE okazały się wielkość ekonomiczna i typ rolniczy gospodarstwa.

Słowa kluczowe: środki WPR EU, poziom wsparcia, wielkość ekonomiczna, czynniki różnicujące

Wprowadzenie

Wspólna Polityka Rolna określa zasady jednolitego funkcjonowania, ochrony i wspierania sektora rolnego w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Wdrażana jest w krajach członkowskich Unii Europejskiej od wielu lat. Wśród głównych celów, jakie stawia sobie WPR można wymienić stabilizację rynku rolnego, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz zapewnienie rolnikom odpowiedniego poziomu dochodów i warunków życia¹.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej otworzyło nowe szanse rozwiązywania wielu problemów ekonomicznych i społecznych. Dotyczy to każdego z sektorów polskiej gospodarki, w tym w szczególności rolnictwa. W dużym organizmie gospodarczym, jakim jest UE, łatwiej reagować na zmieniające się zarówno trendy produkcyjne i finansowe w rolnictwie, jak i problemy związane ze wspieraniem produkcji gospodarstw niskotowarowych, czy dostosowanie gospodarowania do standardów unijnych². Wprowadzenie dopłat bezpośrednich, regulacja rynku rolnego, programy rozwoju obszarów

¹ M. Wigier: Model rozwoju rolnictwa polskiego w świetle efektów realizacji WPR. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Nr 1(334) Warszawa 2013, s. 22-41.

² B. Czyżewski: Renty ekonomiczne w gospodarce żywnościowej w Polsce. Wyd. PWE, Warszawa 2013, 215-224.

wiejskich wymuszają wiele zmian zarówno w kierunkach rozwoju produkcji rolniczej, jak i szeroko rozumianym funkcjonowaniu obszarów wiejskich³.

Wraz z przystąpieniem Polski do UE zmianie uległy czynniki kształtujące dochody rolników. Obok tradycyjnych (konwencjonalnych) czynników, takich jak: fizyczne rozmiary produkcji, ponoszone nakłady, relacje cen rolnych, pojawiły się płatności bezpośrednie oraz płatności z tytułu uczestnictwa w programach rolno-środowiskowych i modernizacyjnych⁴. Rola tych transferów w kształtowaniu dochodów rolników niepomiarowo wzrosła.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, realizując programy pomocy dla rolnictwa i obszarów wiejskich, od początku swej działalności do końca 2014 roku wypłaciła beneficjentom ponad 229 mld zł. Z tej kwoty na systemy wsparcia bezpośredniego przeznaczono 112 mld zł⁵. W samym tylko 2013 roku Agencja na ten rodzaj wsparcia przeznaczyła 14,1 mld zł i był to wzrost w stosunku do roku poprzedniego o ponad 2,8%.

Metodyczne aspekty opracowania

Celem niniejszego opracowania jest próba ukazania zakresu oddziaływania czynników różnicujących poziom wsparcia gospodarstw środkami WPR UE. Skupiono się w nim na wskazaniu grup gospodarstw pozyskujących różny zakres tego wsparcia.

Materiałem badawczym były dane o gospodarstwach, które prowadziły rachunkowość rolną dla potrzeb Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowego Instytutu Badawczego. Szczegółową analizą objęto rok 2013.

Podstawową kategorią ekonomiczną, przyjętą dla potrzeb procesu badawczego, był poziom dochodu z gospodarstwa rolniczego. Obliczeń tej kategorii dokonano metodą stosowaną w europejskim systemie rachunkowości rolnej FADN (Farm Accountancy Data Network)⁶.

Wielkość wsparcia gospodarstw środkami UE analizowano w zależności od wielkości ekonomicznej i typu rolniczego gospodarstwa. Szczegółowej analizie poddano płatności bezpośrednie i płatności dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Ich wielkość rozpatrywano w relacji do dochodu z gospodarstwa rolniczego. Poszczególne wielkości rozpatrywano w przeliczeniu na jedno gospodarstwo w zł. Skalę zróżnicowania przedstawiono w ujęciu procentowym.

Wpływ wielkości ekonomicznej na zakres wsparcia gospodarstw środkami pochodzącymi z WPR UE

Wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych określana jest sumą Standardowych Produkcji uzyskanych ze wszystkich działalności rolniczych występujących w danym gospodarstwie rolnym i wyrażana jest bezpośrednio w euro. Pole obserwacji

³ B. Wieliczko: Kluczowe uwarunkowania wspierania rolnictwa w UE. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012, s. 991-94.

⁴ J.S. Zegar: Dochody w rolnictwie w okresie transformacji i integracji europejskiej. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2008, s. 99-105.

⁵ Informacja z realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2014 roku. Departament Analiz Działalności i Rozwoju ARiMR, Warszawa 2015, s. 8-12.

⁶ M. Bocian, I. Cholewa: Standardowa produkcja w kontekście Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Nr 3 (336) Warszawa 2013, s. 151-160.

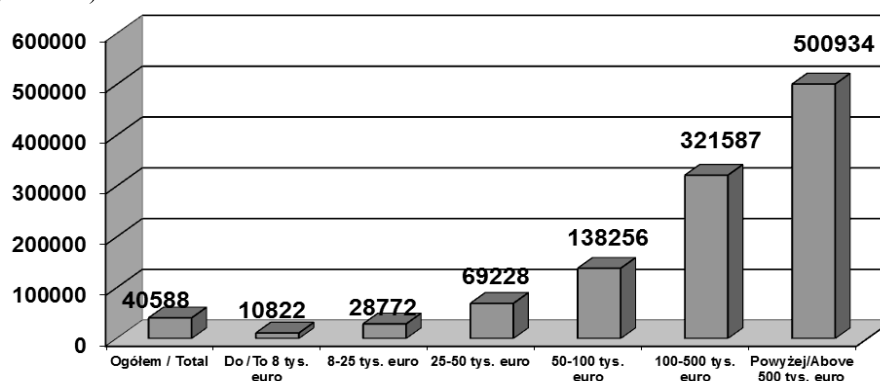
Polskiego FADN obejmuje gospodarstwa rolne o minimalnej wielkości ekonomicznej 4000 euro⁷. Wytwarzają one 90% Standardowej Produkcji w kraju.

Średni obszar badanego gospodarstwa w 2013 roku wynosił 20,3 ha UR. Analizowane gospodarstwa reprezentowały różną wielkość ekonomiczną. W próbie badawczej polskiego FADN liczącej 12 322 gospodarstw⁸ dominującymi były gospodarstwa małe o wielkości ekonomicznej 8-25 tys. euro. Ich udział wynosił 33,6%. Równie liczną była grupa gospodarstw średnio małych o wielkości ekonomicznej 25-50 tys. euro (30,9%). Gospodarstwa średnio duże (50-100 tys. euro) i duże (100-500 tys. euro) stanowiły odpowiednio 20,0% i 9,4%. Stosunkowo najmniejszy udział posiadały gospodarstwa bardzo małe (do 8 tys. euro - udział 5,2%) i bardzo duże (powyżej 100 tys. euro - udział 0,9%). W tej ostatniej grupie znajdowały zarówno gospodarstwa indywidualne, jak i te posiadające osobowość prawną.

W odniesieniu do badanych gospodarstw widoczna była zależność, iż wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw zwiększała się powierzchnia UR. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro liczyły średnio 8,0 ha. W przypadku gospodarstw o wielkości ekonomicznej 50-100 tys. euro ich obszar wynosił 46,1 ha.

Obszar jest tradycyjnym miernikiem wielkości gospodarstwa rolnego powszechnie uznawanym w literaturze przedmiotu⁹. Wielkość obszaru gospodarstwa pozostaje nadal podstawowym kryterium jego siły ekonomicznej. Powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa determinuje kształtowanie się podstawowych relacji produkcyjno-ekonomicznych, co w efekcie znajduje odzwierciedlenie w uzyskiwanych dochodach.

Dokonany podział na grupy wydzielone ze względu na wielkość ekonomiczną pozwolił ukazać zakres zróżnicowania sytuacji dochodowej w badanych gospodarstwach (rysunek 1).

Rys. 1. Poziom dochodu z gospodarstwa rolniczego według wielkości ekonomicznej w 2013 roku [w zł]

Źródło: obliczenia własne na podstawie Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

⁷ L. Goraj, D. Osuch: Opis realizacji planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2013 roku. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2013, 10-13.

⁸ Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

⁹ J.S. Zegar: Dochody w strategii rozwoju rolnictwa. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2004, s. 184-195.

Poziom dochodu pochodzącego z działalności rolniczej w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną dla potrzeb IERiGŻ-PIB w 2013 roku wynosił średnio 40588 zł. W przeliczeniu na 1 ha UR była to kwota 1999 zł. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro ta kategoria dochodu wynosiła 10822 zł. Poziom dochodu pochodzącego z działalności rolniczej w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 50-100 tys. euro wynosił już 138256 zł. Zgodnie z oczekiwaniami najwyższym poziomem dochodu wyróżniały się gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro (500934 zł).

Wielkość płatności bezpośrednich do gruntów rolnych w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną dla potrzeb IERiGŻ-PIB w 2013 roku wynosiła średnio 16821 zł. W przeliczeniu na 1 ha UR była to kwota 829 zł. Udział tych płatności w ogólnej kwocie środków Wspólnej Polityki Rolnej UE przekazywanych do tych gospodarstw stanowił 79,5%. Dla porównania w 2012 udział ten wynosił 74,3%.

Czynnikiem różnicującym wielkość płatności bezpośrednich do gruntów rolnych analizowanych gospodarstw okazała się wielkość ekonomiczna gospodarstwa (tabela 1).

Tabela 1. Wielkość wsparcia środkami WPR UE według wielkości ekonomicznej gospodarstwa w roku 2013

Wyszczególnienie	Wielkość ekonomiczna gospodarstwa						
	Ogółem	do 8 euro	8-25 euro	25-50 euro	50-100 euro	100-500 euro	powyżej 500 euro
	W zł na 1 gospodarstwo						
Płatności bezpośrednie do gruntów rolnych	16821	6604	12407	22420	38273	84943	813385
Płatności z tytułu ONW	1800	959	1716	2892	3965	5242	10330
Płatności rolno-środowiskowe	2345	1077	2070	3285	5963	11942	38464
Inne dopłaty do rozwoju obszarów wiejskich	166	124	186	122	124	686	1296
Łącznie środki wypłacane w ramach WPR UE	21162	88764	16379	28719	48325	102813	7863475

Zródło: obliczenia własne na podstawie Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

Średnia wielkość środków pochodzących z płatności bezpośrednich w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro wynosiła 6604 zł. Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa rosła także wielkość płatności bezpośrednich do gruntów rolnych. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 50-100 tys. euro ta forma płatności wynosiła 38273 zł, a w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro aż 813385 zł. Wynikało to ze zróżnicowania obszarowego gospodarstw.

Istotnym elementem oddziaływania ze strony Wspólnej Polityki Rolnej UE jest wsparcie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Ma ono na celu udzielenie pomocy finansowej gospodarstwom rolnym położonym na terenach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na warunki naturalne. Płatności przyznawane dla gospodarstw z tytułu ONW mają przeciwdziałać wydłużeniu się obszarów wiejskich i zatracaniu ich rolniczego charakteru.

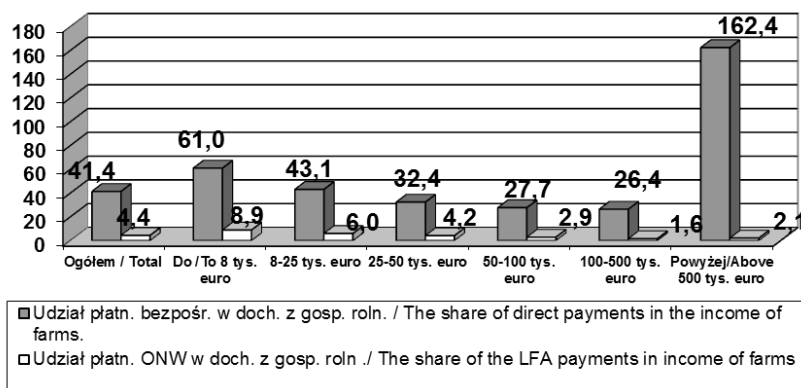
System płatności z tytułu ONW został powiązany z systemem dopłat obszarowych. W 2013 roku w Polsce złożono 728,2 tys. wniosków o płatności z tytułu ONW na łączną powierzchnię 7,12 mln ha¹⁰.

Wielkość płatności z tytułu ONW w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną dla potrzeb IERiGŻ-PIB w 2013 roku wynosiła średnio 1800 zł. Również i w tym przypadku wielkość ekonomiczna okazała się czynnikiem różnicującym wysokość tej płatności.

W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. Euro średnia kwota płatności z tytułu ONW wyniosła 959 zł. Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa rosła także wielkość płatności z tytułu ONW. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 50-100 tys. euro ta forma płatności wynosiła 3965 zł

Poza środkami z płatności bezpośrednich i płatności z tytułu ONW do analizowanych gospodarstw trafiały także dopłaty rolno-środowiskowe oraz dopłaty do rozwoju obszarów wiejskich. Kwoty przypadające z tych źródeł średnio na gospodarstwo wynosiły w 2013 roku odpowiednio 2375 zł i 166 zł. Najwyższe kwoty płatności rolno-środowiskowych otrzymały gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro (38464 zł). W przypadku dopłat do rozwoju obszarów wiejskich największe kwoty skierowano do gospodarstw małych o wielkości ekonomicznej 8-25 tys. euro (średnio na gospodarstwo 1484 zł). Znaczącą pozycją były także dopłaty do inwestycji. W 2013 średnio na jedno gospodarstwo przypadała kwota 1087 zł.

Środki przekazywane w ramach Wspólnej Polityki Rolnej nie pozostają obojętne na poziom dochodów pochodzących z produkcji rolniczej. W odniesieniu do analizowanych gospodarstw ogólna kwota wsparcia w ramach WPR UE w 2013 roku stanowiła 52,1% dochodu z gospodarstwa rolniczego. W 2010 roku relacja ta wynosiła 40,4%. Spośród różnych form pomocy najbardziej istotne oddziaływanie na sytuację dochodową rolników miały płatności bezpośrednie do gruntów rolnych oraz płatności z tytułu ONW (rysunek 2).

Rys. 2. Udział płatności bezpośrednich i płatności ONW w dochodzie z gospodarstwa rolniczego według wielkości ekonomicznej w 2013 roku [w %]

Źródło: obliczenia własne na podstawie Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

¹⁰ Informacja z realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2014 roku. Departament Analiz Działalności i Rozwoju ARiMR, Warszawa 2015, 8-12.

Najszerzy zakres oddziaływania płatności bezpośrednich na dochody rolnicze zaznaczył się w przypadku gospodarstw o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro. Tutaj dochód w całości sfinansowany został przez ten rodzaj płatności a dodatkowo część z tej kwoty (62,4%) wykorzystana została na pokrycie bardzo wysokich kosztów produkcji. Wysoka wartość tej relacji spowodowana była dużym udziałem w tej grupie gospodarstw osób prawnych, które bardzo często w roku 2013 wykazywały straty. W gospodarstwach do 8 tys. euro płatności bezpośrednie stanowiły 61,8%. W kolejnych grupach wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej zakres oddziaływania płatności bezpośrednich na dochody rolnicze systematycznie malał. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 8-25 tys. euro wynosił on 43,1% a w gospodarstwach o wielkości 50-100 tys. euro odpowiednio 27,7%.

W przypadku płatności z tytułu przynależności do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania największy ich udział w relacji do dochodu z gospodarstwa rolniczego występował w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro (8,9%). Były to gospodarstwa położone głównie na południu Polski, często kwalifikowane do wsparcia w ramach ONW, zaliczane do obszarów górskich. Zdecydowanie najsłabsze oddziaływanie płatności z tytułu ONW na wyniki ekonomiczne miały miejsce w przypadku gospodarstw o wielkości ekonomicznej 100-500 tys. euro.

Typ rolniczy, jako czynnik różnicujący zakres pomocy finansowej środkami WPR UE

Typ rolniczy stanowi jedno z kryteriów używanych dla charakteryzowania gospodarstwa rolnego we Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. Określany jest on na podstawie udziału poszczególnych działalności rolniczych w tworzeniu całkowitej wartości Standardowych Produkcji (SO) gospodarstwa¹¹. W zależności od pożądanego stopnia dokładności, typy rolnicze gospodarstw są dzielone na: 8 typów ogólnych, 17 typów podstawowych, 50 typów szczegółowych.

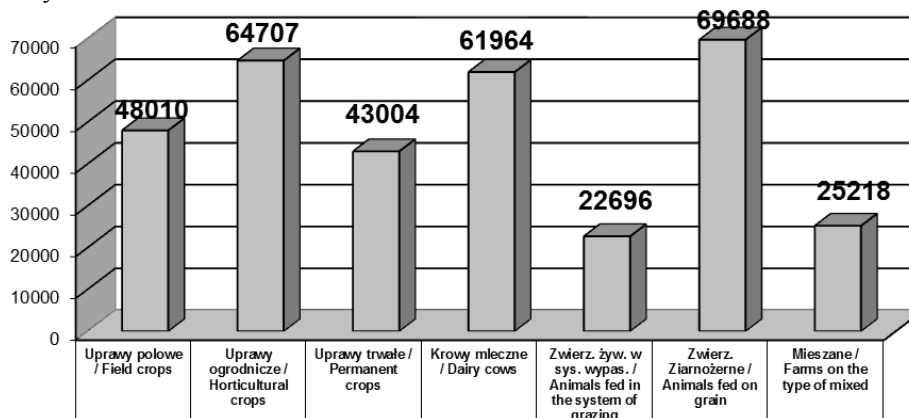
Analizowane gospodarstwa reprezentowały różne typy rolnicze. W próbie badawczej polskiego FADN dominującym typem gospodarstw były gospodarstwa o typie mieszanym. Ich udział wynosił 34,8%. Na drugim miejscu pod względem liczebności znalazły się gospodarstwa, dla których główną działalnością biorącą udział w tworzeniu wartości standardowej produkcji były uprawy polowe. Ten typ rolniczy stanowił 26,1% ogółu gospodarstw. Udział pozostałych typów rolniczych wynosił odpowiednio: chów krów mlecznych – 21,5%, zwierzęta ziarnożerne - 7,4%, zwierzęta żywione w systemie wypasowym – 3,7%, uprawy trwałe – 3,6%, uprawy ogrodnicze 2,9%.

Typ rolniczy okazał się czynnikiem różnicującym zarówno obszar jak i wyniki produkcyjne i ekonomiczne gospodarstw. Największą powierzchnią użytków rolnych odznaczały się gospodarstwa nastawione na uprawy polowe (29,5 ha). Istotną rolę odgrywał obszar w gospodarstwach, w których dominującą działalnością biorącą udział w tworzeniu ogólnej wartości standardowej produkcji był chów krów mlecznych (21,0 ha), zwierząt ziarnożernych (20,4 ha) i chów zwierząt żywionych w systemie wypasowym

¹¹ L. Goraj, M. Bocian, I. Cholewa, 2013: Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych po zmianie w 2010 roku. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Nr 1(334) Warszawa s. 91-103.

(17,7 ha). Stosunkowo najmniejszymi były gospodarstwa specjalizujące się w uprawach ogrodniczych. Średni obszar wynosił tutaj zaledwie 5,7 ha UR.

Poziom dochodu z gospodarstwa w poszczególnych typach gospodarstw przedstawia rysunek 3.

Rys. 3. Poziom dochodu rolniczego według typów gospodarstw w roku 2013 [w zł]

Źródło: obliczenia własne na podstawie Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

Najwyższym poziomem dochodu z gospodarstwa rolniczego wyróżniały się gospodarstwa trudniące się chowem zwierząt ziarnożernych i gospodarstwa ogrodnicze. Średni poziom tej kategorii dochodu w przeliczeniu na 1 gospodarstwo wynosił tutaj odpowiednio ponad 69,6 tys. zł i 64,7 tys. zł. Najslabiej pod względem ekonomicznym w tym zestawieniu wypadły gospodarstwa o typie mieszanym. Ich dochód na 1 gospodarstwo wynosił w 2013 roku zaledwie 25,2 tys. zł.

Typ rolniczy stanowił także czynnik różnicujący wielkość płatności bezpośrednich do gruntów rolnych analizowanych gospodarstw (tabela 2). Wynikało to ze zróżnicowania obszarowego gospodarstw oraz z różnego poziomu płatności stosowanych do powierzchni określonych roślin uprawnych.

Tabela 2. Wielkość wsparcia środkami WPR UE według typów gospodarstw w roku 2013

Wyszczególnienie	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Uprawy trwałe	Krowy mleczne	Zwierz. żyw. w sys. wypas.	Zwierz. ziarnożerne	Mieszane
W zł na 1 gospodarstwo							
Płatności bezpośrednie do gruntów rolnych	24453	4664	8006	17465	14687	16926	15456
Płatności z tytułu ONW	1558	411	828	2972	2771	2058	1639
Płatności rolno-środowiskowe	3954	392	2156	1613	4832	1774	1906
Inne dopłaty do rozwoju obszarów wiejskich	239	38	365	150	268	65	118
Łącznie środki wypłacane w ramach WPR UE	30204	5505	11355	22200	22558	20823	19119

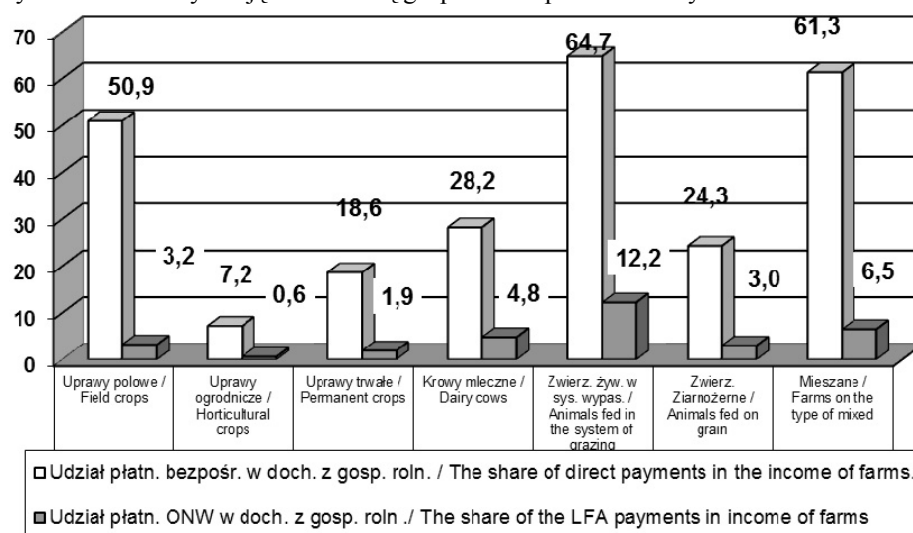
Źródło: obliczenia własne na podstawie Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

Najwięcej środków pochodzących z płatności bezpośrednich trafiła do gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych. W przeliczeniu na jedno gospodarstwo była to kwota 24453 zł. W gospodarstwach ogrodniczych średnia wielkość płatności wyniosła 4664 zł. Tak duże zróżnicowanie wynikało z wielkości obszarowej gospodarstw. Średni obszar gospodarstw należących do tych typów rolniczych wynosił odpowiednio 29,5 ha i 5,7 ha.

Wśród analizowanych gospodarstw największą kwotę płatności z tytułu ONW otrzymały te specjalizujące się w chowie krów mlecznych. Średnio na jedno gospodarstwo była to kwota 2972 zł. W przeliczeniu na jednostkę powierzchni wyniosła ona 141 zł. W gospodarstwach ogrodniczych płatność z tytułu ONW wyniosła średnio zaledwie 411 zł na 1 gospodarstwo i 72 zł na 1 ha.

Do analizowanych gospodarstw trafiały także dopłaty rolno-środowiskowe oraz dopłaty do rozwoju obszarów wiejskich. W pierwszym przypadku najwyższe kwoty płatności otrzymały gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym (4832 zł), w drugim przypadku o typie uprawy trwałe (365 zł).

Zakres oddziaływania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych oraz płatności z tytułu ONW na sytuację dochodową gospodarstw przedstawia rysunek 4.

Rys. 4. Udział płatności bezpośrednich i płatności ONW w dochodzie z gospodarstwa rolniczego w różnych typach gospodarstw w 2013 roku [w %]

Źródło: obliczenia własne na podstawie Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014, s. 40-56.

Najszerzy zakres oddziaływania płatności bezpośrednich na dochody rolników zaznaczył się w przypadku gospodarstw nastawionych na chów zwierząt w systemie wypasowym i gospodarstw o typie rolniczym mieszanym. Udział tej formy płatności w dochodzie z gospodarstwa rolniczego wynosił tutaj odpowiednio 64,7% i 61,3%.

Podobny zakres zależności występował także w przypadku płatności z tytułu przynależności do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Największy ich udział w relacji do dochodu z gospodarstwa rolniczego występował w gospo-

darstwach specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym i gospodarstwach o typie rolniczym mieszanym. Relacja ta kształtowała się na poziomie 12,2% i 6,5%.

Zdecydowanie najsłabsze oddziaływanie zarówno płatności bezpośrednich jak i płatności z tytułu ONW na wyniki ekonomiczne miało miejsce w przypadku gospodarstw ogrodniczych.

Wnioski

Reasumując dotychczasowe rozważania można sformułować następujące wnioski:

- Członkostwo w UE oznacza dla polskiego rolnictwa znaczące wsparcie finansowe w ramach środków Wspólnej Polityki Rolnej. Oddziałuje ono bezpośrednio na dochody gospodarstw rolniczych. W analizowanych gospodarstwach średnia wielkość tego wsparcia w 2013 roku wyniosła 21162 zł. Stanowiło to 52,1% dochodu uzyskanego z gospodarstwa rolniczego. Z roku na rok obserwuje się zwiększenie oddziaływania tych środków na dochody. W 2011 relacja ta, w odniesieniu do gospodarstw analizowanych w ramach FADN, wynosiła 43,7% a w 2010 roku odpowiednio 40,4%.
- Podstawowymi elementami wsparcia ze środków WPR UE były płatności realizowane w ramach dopłat bezpośrednich i płatności dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Stanowiły one w 2013 roku odpowiednio 79,5% i 8,5% ogólnego wsparcia. Na przestrzeni lat 2010-2013 udział płatności bezpośrednich w dochodzie z gospodarstwa rolniczego wzrósł z 30,8% do 41,4%.
- Czynnikiem różnicującym kwotę środków przekazywanych w ramach WPR UE była wielkość ekonomiczna gospodarstwa. W odniesieniu do badanych gospodarstw, wraz ze wzrostem ich wielkości ekonomicznej zwiększeniu ulegała kwota przekazywanych płatności bezpośrednich jak i płatności z tytułu ONW.
- Kolejnym czynnikiem różnicującym wielkość wsparcia środkami WPR UE był typ rolniczy. Największa wielkość środków pochodzących z płatności bezpośrednich trafiła do gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych. W przeliczeniu na jedno analizowane gospodarstwo w 2013 roku była to kwota 24453 zł. W gospodarstwach ogrodniczych średnia wielkość tej płatności była ponad 5-krotnie niższa. Najszerzy zakres oddziaływania płatności bezpośrednich na dochody rolników zaznaczył się w przypadku gospodarstw nastawionych na chów zwierząt w systemie wypasowym i gospodarstw o typie rolniczym mieszanym. Udział tej formy płatności w dochodzie z gospodarstwa rolniczego wynosił tutaj odpowiednio 64,7% i 61,3%. Na te dwa typy gospodarstw przypadał także najsilniejszy zakres oddziaływania ze strony płatności z tytułu ONW.

Literatura

Bocian M., Cholewa I.: Standardowa produkcja w kontekście Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Nr 3 (336) Warszawa 2013.

Czyżewski B.: Renty ekonomiczne w gospodarce żywnościowej w Polsce. Wyd. PWE, Warszawa 2013, 215-224.

Goraj L., Bocian M., Cholewa I., 2013: Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych po zmianie w 2010 roku. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Nr 1(334) Warszawa.

Goraj L., Osuch D.: Opis realizacji planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2013 roku. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2013.
Informacja z realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2014 roku. Departament Analiz Działalności i Rozwoju ARiMR, Warszawa 2015.
Wieliczko B.: Kluczowe uwarunkowania wspierania rolnictwa w UE. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012.
Wigier M.: Model rozwoju rolnictwa polskiego w świetle efektów realizacji WPR. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Nr 1(334) Warszawa 2013, s. 22-41.
Wyniki Standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2014.
Zegar J.S.: Dochody w rolnictwie w okresie transformacji i integracji europejskiej. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2008.
Zegar J.S.: Dochody w strategii rozwoju rolnictwa. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2004.

Summary

The purpose of this study is an attempt to show the scope of the differentiating factors influence the level of farm support measures of the Common Agricultural Policy. Subjected to detailed analysis of direct payments and payments for areas with less-favored areas (LFA). Their size was considered in relation to the income of agricultural holdings. The calculations were made method used in the European system of agricultural accounting FADN (Farm Accountancy Data Network). The share of funds from the CAP in the analyzed farms in 2010-2013 increased in relation to income from 40.4% to 52.1%. Factors differentiating level of farm support measures EU Common Agricultural Policy proved to be the economic size and type of farming.

Key words: *the EU CAP measures, level of support, economic size, factors differentiating*

Informacje o autorach:

Dr inż. Agata Marcysiak

Katedra Nauk Ekonomicznych
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
ul Żytnia 17/19
08-110 Siedlce
admamar@poczta.onet.pl

Dr inż. Adam Marcysiak

Katedra Marketingu i Logistyki
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
ul Żytnia 17/19
08-110 Siedlce
admamar@poczta.onet.pl